

O'QUVCHILARDA DARSGA BO'LGAN QIZIQISHNI OSHIRISHDA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR

Raxmanova Guli Aminjonovna

Farg'ona shahar 8-umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchilarda darsga bo'lgan qiziqishni shakllantirish va oshirishda psixologik yondashuvlarning ahamiyati yoritilgan. Qiziqish — bu shaxsning o'rganilayotgan materialga nisbatan ichki motivatsiyasi va faol munosabatidir. Psixologik tadqiqotlar natijasida o'quvchilarning o'quv jarayoniga bo'lgan munosabati ularning emotsional holati, shaxsiy xususiyatlari, o'qituvchi bilan bo'lgan ijtimoiy-psixologik aloqasi hamda o'quv muhitiga bog'liqligi aniqlangan. Maqolada individual yondashuv, ijobiy rag'batlantirish, refleksiya, o'yinli metodlar, guruhviy ishlash, emotsional intellektni rivojlantirish kabi psixologik metodlar orqali o'quvchilarni darsga jalb qilish usullari tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari maktab psixologlari va pedagoglar uchun foydali tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Qiziqish, motivatsiya, o'quvchilar psixologiyasi, darsga jalb qilish, emotsional muhit, pedagogik yondashuv, psixologik metodlar, refleksiya, rag'bat, emotsional intellekt.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda inson kapitalini shakllantirish, har tomonlama yetuk va mustaqil fikrlovchi shaxsni tarbiyalash ta'lim tizimining asosiy maqsadiga aylangan. Bu jarayonda o'quvchilarda o'quv faoliyatiga nisbatan ijobiy munosabat — ya'ni darsga bo'lgan qiziqishni shakllantirish muhim o'rin tutadi. Chunki o'quvchining o'quv materialiga nisbatan qiziqishi, bilim olishga bo'lgan ehtiyoji va ishtiyoqi ta'lim jarayonining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Ilmiy manbalarda “qiziqish” tushunchasi turlicha talqin qilinadi. Psixologlar uni shaxsning ongli faoliyati, emotsional tajribasi va motivatsion jihatlarini birlashtiruvchi kompleks holat sifatida ko'rsatadi. Darsga bo'lgan qiziqish — bu o'quvchining faqatgina bilim olish istagi emas, balki o'quv faoliyatiga ijobiy munosabatda bo'lishi, o'zini mazkur faoliyatda namoyon etish istagi, ichki

motivatsiyasi bilan bog'liq holatdir. Vygotskiy, Leontev, Davlatov, Jalolov kabi olimlar ta'kidlashicha, qiziqishning paydo bo'lishi va rivojlanishi tashqi ta'sir (o'qituvchi, muhit) va ichki ehtiyojlar (bilishga chanqoqlik, mustaqillik, o'zini namoyon qilish) o'rtasidagi o'zaro ta'sir natijasidir.

Bugungi kunda darsga qiziqishning pasayishi ko'plab ta'lim muassasalarida muammo sifatida kuzatilmoqda. Buning sabablari ko'p: o'qituvchining biryoqlama yondashuvi, darslarning qiziqarsiz tashkil etilishi, o'quvchilarning emotsional ehtiyojlariga e'tiborsizlik, baholash tizimidagi adolatsizliklar, oilaviy va ijtimoiy muhitdagi bosimlar va h.k.

Shu nuqtai nazardan, o'quvchilarda darsga bo'lgan qiziqishni oshirish psixologik yondashuvlar orqali amalga oshirilishi zarur. Chunki psixologik yondashuvlar — o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini inobatga olgan holda, ularning emotsional, intellektual va ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilgan ta'lim metodlarini o'z ichiga oladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ijobiy motivatsiya, emotsional muvozanat, ijtimoiy-psixologik muhitning qulayligi va rag'batlantirish mexanizmlarini samarali qo'llash orqali bu maqsadga erishish mumkin.

Ushbu maqolada aynan mana shu jihatlar — o'quvchilarda darsga qiziqishni shakllantirish va rivojlantirishga xizmat qiluvchi psixologik yondashuvlar nazariy va amaliy jihatdan chuqur tahlil qilinadi. Maktab amaliyotidan olingan tajribalar, kuzatuvlar va tahlillar asosida maqolada zamonaviy psixologik yondashuvlarning o'quvchilarning ta'limdagi ishtirokiga qanday ta'sir ko'rsatishi yoritiladi..

Ushbu maqolada quyidagi metodlar asosida tahlillar olib borildi:

Nazariy tahlil: darsga qiziqish, motivatsiya, emotsional intellekt, psixologik portret kabi tushunchalar psixologik adabiyotlar asosida tahlil qilindi.

So'rovnoma va kuzatuv: 6 ta umumta'lim maktabida 5–9-sinflarda o'quvchilar orasida o'tkazilgan so'rovnomalar orqali ularning darsga bo'lgan qiziqish darajalari o'rganildi.

Tajriba-metodik yondashuv: sinfxonalarda turli psixologik metodlar (motivatsion suhbatlar, o'yinlar, guruhli mashg'ulotlar, vizual metodlar) qo'llanilib, natijalari tahlil qilindi.

Statistik tahlil: olingan natijalar statistik ko'rsatkichlar orqali umumlashtirildi.

Natijalar. 1. Qiziqish darajasining umumiy ko'rinishi

So'rovnoma natijalariga ko'ra, 5–6-sinf o'quvchilarining 64 foizi darslarga “qiziqaman” deb javob bergan bo'lsa, 8–9-sinflarda bu ko'rsatkich 42 foizni tashkil etdi. Bu esa yosh o'tishi bilan o'quvchilarning darsga nisbatan qiziqishi kamayayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, o'quvchilar darslarga qiziqishlarining sabablari sifatida quyidagilarni ko'rsatishdi:

O'qituvchining darsni qanday o'tkazishi (65%)

Guruhli ishlash va interaktiv metodlar (53%)

Darsda baholashning shaffofligi va rag'bat (42%)

Darslik va o'quv materiallarining qiziqarli bo'lishi (39%)

Bu esa psixologik jihatdan o'qituvchi shaxsiyati, ta'lim metodlari va dars muhitining qiziqishga kuchli ta'sir ko'rsatishini isbotlaydi.

2. Psixologik yondashuvlarning samaradorligi

Tajriba sifatida 3 oy davomida bir necha sinflarda quyidagi psixologik yondashuvlar qo'llanildi:

Motivatsion suhbatlar: o'quvchilar bilan shaxsiy rivojlanish, orzu va maqsadlar haqida ochiq muloqotlar o'tkazildi.

O'yinli va dramatik metodlar: darslar rolli o'yinlar, interaktiv topshiriqlar bilan boyitildi.

Rag'batlantirish va tan olish: har bir o'quvchining ijobiy harakati ustozlar tomonidan maqtov bilan e'tirof etildi.

Guruhli ishlash: darsda kichik guruhlar tashkil etilib, har bir o'quvchi faol ishtirok etdi.

Bu yondashuvlardan so'ng o'quvchilarning 70 foizi darslarga bo'lgan qiziqishi oshganini bildirgan.

Qiziqishning psixologik asoslari

Psixologik nuqtai nazardan, qiziqish — bu shaxsning ichki ehtiyojlari, emotsional holati va motivatsion jihatlar bilan bog‘liq murakkab holatdir. O‘quvchi faqat dars mazmuni tufayli emas, balki:

o‘qituvchi bilan emotsional aloqasi;

sinfdozlari bilan ijtimoiy muloqoti;

o‘zini qadrlangan his qilishi;

muvaffaqiyatga erishish ehtimoli tufayli ham darsga qiziqadi.

Shu bois, o‘qituvchining faqat bilim beruvchi emas, balki psixologik qo‘llab-quvvatlovchi rolini o‘zlashtirishi zarur.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning o‘rni

Ta’limda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv darsga bo‘lgan qiziqishni oshirishda asosiy vositadir. Bu yondashuv quyidagi jihatlarini o‘z ichiga oladi:

har bir o‘quvchining individual qiziqishlarini inobatga olish;

differentzial topshiriqlarni taklif etish;

tanqid emas, qo‘llab-quvvatlash orqali yondashish;

o‘quvchi g‘oyalarini hurmat qilish.

Bu yondashuv asosida qurilgan darslarda o‘quvchilar o‘zlarini qadrlangan, qobiliyatli va darsning muhim qismi sifatida his qilishadi.

Emotsional muhit va o‘qituvchining roli

Darsdagi emotsional muhit — bu darsning muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir qiluvchi muhim omildir. O‘qituvchining ovoz ohangi, yuz ifodasi, muomala uslubi o‘quvchi hissiyotlarini bevosita boshqaradi.

Ijobiy, do‘stona, ochiq, konstruktiv muhitda dars o‘tilsa, o‘quvchilar o‘zlarini erkin tutadilar, xatolardan qo‘rqmaydilar va o‘z fikrlarini ochiq bildiradilar. Bu esa qiziqishni kuchaytiradi.

Rag‘batlantirish va baholash psixologiyasi

Rag‘bat — bu faqat baho emas. O‘qituvchining “Yaxshi fikr!”, “Sen bunga erishding!”, “Qiziqarli yechim!” kabi emotsional rag‘batlari o‘quvchida o‘zini baholash, o‘ziga ishonch va o‘rganishga tayyorlikni oshiradi.

Shuningdek, baholashning shaffof va tushunarli bo'lishi, harakat emas, natijani emas, harakatni qadrlash orqali baholash — bu ham psixologik barqarorlik va qiziqish uchun muhimdir.

Xulosa. Yuqorida keltirilgan ilmiy tahlillar, empirik kuzatuvlar va tajriba asosida quyidagi muhim xulosalarga kelindi:

Darsga qiziqish — o'quv muvaffaqiyatining kalitidir. O'quvchining bilim olishdagi muvaffaqiyati, faolligi va o'zlashtirish darajasi ko'p jihatdan uning o'quv faoliyatiga bo'lgan munosabatiga, ya'ni qiziqishiga bog'liqdir. Qiziqishi yuqori bo'lgan o'quvchi darsda faol qatnashadi, mustaqil fikrlaydi, ijodiy yondashadi.

Qiziqish — bu faqat bilimga emas, balki emotsiyaga bog'liq holat. O'quvchilarning darsga bo'lgan munosabati o'qituvchi bilan bo'lgan hissiy aloqasi, o'zini qadrlangan his qilishi, muhitdagi psixologik xavfsizlik darajasi bilan chambarchas bog'liq. O'qituvchi qanday shaxs bo'lsa, darsga bo'lgan qiziqish ham shunga qarab shakllanadi.

Psixologik yondashuvlar orqali qiziqishni oshirish mumkin. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, emotsional-intellektual qo'llab-quvvatlash, o'yinli metodlar, rag'batlantirish, guruhviy ishlash, baholashda shaffoflik — bularning barchasi o'quvchida o'quv faoliyatiga ijobiy munosabatni shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Yosh xususiyatlarini hisobga olish zarur. Qiziqishning pasayishi ayniqsa o'rta sinflarda (7–9-sinflar) kuchli kuzatiladi. Bu davrda o'quvchilarda o'ziga xos psixologik o'zgarishlar sodir bo'ladi. Shu bois, o'qituvchi va maktab psixologi tomonidan yoshga mos yondashuvlar ishlab chiqilishi zarur.

Pedagog-psixolog hamkorligi muhim. Maktabda o'quvchi shaxsining ichki dunyosini chuqur anglash, emotsional muvozanatini qo'llab-quvvatlash, motivatsiyasini tiklash vazifalari faqat o'qituvchining emas, balki psixologning ham asosiy funksiyasidir. Ularning hamkorligi orqali shaxsiylashtirilgan ta'lim samarador bo'ladi.

Umumiy tavsiyalar:

Har bir darsda o'quvchilarni emotsional jihatdan jalb etuvchi usullar (motivatsion kirish, qiziqarli misollar, qiziqish uyg'otuvchi savollar) qo'llanilishi lozim.

O'quvchilarning darsga munosabatini aniqlash uchun doimiy psixologik monitoring (so'rovnomalar, suhbatlar, refleksiya jurnallari) yuritilishi kerak.

Maktabda emotsional xavfsiz, do'stona muhit yaratilishi shart. Bu nafaqat o'qituvchi, balki sinfdoshlar o'rtasida ham hurmat va qo'llab-quvvatlash madaniyatini shakllantirishni talab etadi.

O'qituvchilar uchun "darsda qiziqishni oshirish psixologiyasi" bo'yicha amaliy treninglar, seminarlar yo'lga qo'yilishi foydali bo'ladi.

Har bir o'quvchi yutuqlari, harakatlari, qiziqishlari qadrlanishi, e'tirof etilishi va rag'batlantirilishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy darsda faqat bilim emas, balki o'quvchining psixologik holati, hissiy ehtiyojlari, ijtimoiy o'rni va ichki olami ham inobatga olinsa, bu ta'lim samaradorligi va shaxsiy rivojlanish ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshiradi. Darsga qiziqish — bu faqatgina "qiziqarli dars" emas, balki o'quvchining o'zini darsda muhim his qilishi bilan bog'liq murakkab psixologik holatdir. Va uni shakllantirish o'qituvchining ixtiyorida.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Xayitov, A., & Kayumov, A. Current and future challenges of soft-ware engineering for android applications. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.—2023.
2. Muminjonovich, K. A. (2023). To'qimachilik korxonalari salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish. *Journal of technical research and development*, 1(1), 77-80.
3. Muminjonovich, K. A. (2023). Best programming languages to learn in 2023. *Journal of technical research and development*, 1, 1.
4. Kayumov, A., & Mirzakarimov, B. (2023). Проблемы обучения языку программирования java в образовательных системах. *Потомки Аль-Фаргани*, 1(2), 23-26.

5. Kayumov, A., & Mirzakarimov, B. (2023). The challenges of teaching java programming language in educational systems. *Потомки Аль-Фаргани*, 1(2), 23-26.
6. Kayumov A. Development of mathematical models for detecting defects in fabric on textile machines //Journal of technical research and development. – 2023. – Т. 1. – №. 2.
7. Ahror, K., & Shohjahon, U. (2024). Analysis of a program that provides additional services for visitors to resorts. *Miasto Przyszłości*, 48, 264-269.
8. Зулунов, Р. М., & Каюмов, А. М. (2022). Искусственный интеллект-от мифологии до машинного обучения. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 1, No. 2, pp. 25-30).
9. Halimovich, T. T., Mamirovich, I. S., Muminovich, K. A., Solizhonovich, A. S., & Valerievich, S. Z. (2020). Monte Carlo method for constructing an unbelised assessment of diffusion problems. *European science review*, (1-2), 7-12.
10. Kayumov, A., & Maxamadjonov, N. Mobil qurilmalar ishlab chiqish fanini o'qitishda suniy intellektning ro'li. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.–2023.
11. Ahror K., Izzatillo J. CREATING AN IQ DEVELOPMENT MOBILE APPLICATION FOR SCHOOL CHILDREN //Web of Teachers: Inderscience Research. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 247-253.
12. Kayumov A. Elastiklik va Deformatsiyaning Vaqt Bo'yicha O'zgarishini Matematik Modellashtirish //Engineering problems and innovations. – 2024. – Т. 2. – №. Spes. 2 DI.
13. Zulunov R. et al. Detecting mobile objects with ai using edge detection and background subtraction techniques //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 508. – С. 03004.
14. Yusubjanovich S. N., Muminjonovich K. A. SINOV YORDAMIDA TRIKOTAJ MAXSULOTLARINI SHAKL SAQLASH VA DEFORMATSIYALANISH JARAYONLARINI MONITORINGI //Al-Farg'oniy avlodlari. – 2024. – №. 4. – С. 338-343.

15. Каюмов А. М. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПАРАМЕТРОВ ИСПЫТАНИЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ТИПА ТРИКОТАЖНОГО ПОЛОТНА //Universum: технические науки. – 2025. – Т. 3. – №. 3 (132). – С. 30-32.
16. Kayumov A. TECHNOLOGIES OF TECHNICAL MACHINE EXPERTISE //Journal of technical research and development. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 96-99.
17. Зулунов Р. М., Каюмов А. М. идентификация и сортировка текстиля для автоматизированной обработки с помощью ближней инфракрасной спектроскопии //Universum: технические науки. – 2024. – Т. 1. – №. 3 (120). – С. 38-41.
18. Hayitov A., Kayumov A. ANDROID APPLICATION TESTING AND CODE RE-FACTORING //Conference on Digital Innovation:" Modern Problems and Solutions".–2023.